

tot het overbrieven van dien grootschen strijd zijn. Dit is de volledige oplossing van hetgeen anders voor de lezers van Amerikaansche nieuwspapieren thans onverklaarbaar zou schijnen in de „geheimzinnige expeditie naar Japan.”

UITTREKSEL UIT HET WERK VAN DEN HEER DUBOIS DE JANCIGNY, OVER JAPAN. (1)

Na gewaagd te hebben van de verschijning van den schout-bij-nacht *Cécille* in de wateren van *Japan* (zie blz. 39 en volg. hiervoren), zegt de heer *Dubois de Jancigny*:

„Frankrijk kan zich, streng genomen, voor dit oogenblik, zoo min om *Japan* bekommeren, als dat land zich om ons schijnt te bekreunen, en wij zijn voor 't overige overtuigd, dat het gezigt van onze „groote oorlogschepen” niet geschikt was om in het minste de tegenwoordige gevoelens van de Japansche regering te wijzigen, wat betreft het oirbare van de besluiten, waaraan zij sedert twee eeuwen is blijven vasthouden, om het binnenkomen van vreemdelingen in het Japansche rijk te beletten. Die besluiten zullen nog langen tijd onwrikbaar blijven; en indien *Japan* eenmaal tot de Europeesche denkbeelden overgaat, zal het waarschijnlijk langs vredelievenden weg zijn. Welligt dat vervaarlijk geweld, eene ontzettende magt, den slagboom zou kunnen wegrukken; maar, zoo als we dit elders hebben gezegd, in dat geval zou de geest des kwaads zulk eene verandering tegenwerken, en de onmiddellijke gevolgen daarvan zouden strijdig zijn met de ware belangen van de beschaving, den handel en den geregelde voortgang der menschheid.”

„Overmeer *Fischer*, gewagende van de groote hinderpalen, welke de inval in *Japan* zou ontmoeten, vat, nagenoeg aldus, zijne gevoelens, over het karakter dier fiere eilanders, te zamen:

„De Japanners zullen onverwinnlijk zijn, zoo lang zij aan hunne instellingen van godsdiensdigen en staatkundigen aard getrouw

(1) Blz. 204.

blijven. Een Japanner zal eerder sterven, dan den post verlaten, welke hem toevertrouwd is, want hij weet, dat er noch verschooning noch regtvaardiging mogelijk is voor een bewoner van *Japan*, die zijn pligt verzaakt. De ernstigste bedreiging, de plegtigste verzekering, 't hooghartigste gevoel dat hij kan uitspreken, is wel begrepen in deze nadrukkelijke woorden: „Ik ben Japanner!” Dat houdt in, dat hij van goddelijken oorsprong is, dat hij een heiligen pligt vervult als hij de wetten zijns lands eerbiedigt en handhaaft en getrouwelijk den Staat dient, dat hij 't regt heeft er iedereen toe te noodzaken; en dat, indien hij, gedrongen om tot het bereiken van dat eervol doel geweld te bezigen, het leven mogt verliezen, die roemrijke dood hem in de rij der gelukzaligen zal plaatsnemen, onder de *kauris*, zijne heldhaftige voorvaders. Hoe zal men dan een land bemeesteren, dat reeds zoo krachtig door de natuur beschermd wordt en waarvan de onafhankelijkheid verdedigd wordt door eene eenstemmige bevolking van veertig millioenen menschen!”

„Dit nu is de overtuiging van de meeste Nederlanders. Zij wordt door eenige Engelsche en Fransche schrijvers niet gedeeld. Deze kunnen, zeker, de onmiskenbare, in sommige opzichten ontzettende meerderheid, de grootere middelen van aanval doen gelden, waarover *Europa* beschikt tegenover de middelen van verdediging, welke de ten top gestegen vaderlandsliefde zou willen te werk stellen. Zij doen, gelijk *Crawford*, opmerken, dat het Japansche rijk, door de omstandigheid dat het uit vele eilanden bestaat, op verscheiden punten trefbaar is, dat het met der daad uit verschillende kleine vorstendommen is zamengesteld, welke een deel hunner eilanden onafhankelijk hebben behouden en welke men waarschijnlijk van den band der leenroerigheid, die ze te zamen hecht, zou kunnen losmaken; dat men al ligt, in allen geval, een der Japansche eilanden zal kunnen bemagtigen en dat men zich aldaar, door middel van eene geduchte vloot, tegen de gansche magt van *Japan* zou kunnen staande houden, enz. Wij betwisten de waarde van verscheiden dier betoogredenen niet; maar wij houden vol, dat de verovering van *Japan* of zelfs die van een der voornaamste eilanden, waaruit dat rijk bestaat, eene allermoeijelijkste taak zou zijn, welke de ontwikkeling van eene aanzienlijke, wel

geleide magt zoude vereischen, eene magt, die ontzettende kosten zou naar zich slepen en waarvan de uitslag, na alle inspanning, nog maar luttel zou kunnen beantwoorden aan de verwachting, welke deze avontuurlijke togt zou hebben doen opvatten. Wij zijn tot dat tijdvak in het leven der volken gekomen, waarin (op slechts weinige uitzonderingen na) de krijg en verovering, wel verre van aan de wezenlijke bedoelingen, aan de ware behoeften van beschaving en handel te beantwoorden, niet anders kan dan ze vernielen of vertragen, zonder iets duurzaam op te rigten, zonder iets blijvends nuttig te vestigen, zonder een enkelen stap te doen bewerkstelligen ten behoeve van den gezonden vooruitgang der menschheid. Een oorlog met *Japan* zou ons, in den tegenwoordigen staat der wereld, toeschijnen eene staatkundige tegenspraak te zijn. Intusschen moeten de zwarigheden, welke ons het billijke wantrouwen der Japansche regering tegenstelt, zwarigheden welke onverwinbaar voorkomen, onzes inziens, het Westen niet weêrhouden met volharding en beleid voort te streven. In plaats van die onbereikbaar geachte stelling *vi et armis* van voren aan te tasten, moet men haar rondtrekken door de mateloze hulpbronnen welke de twee middelen aanbieden, waarvan wij zoo even spraken, en waaraan de toekomst behoort: de beschaving en den handel. Van lieverlede en voet voor voet zullen de betrekkingen, weleer door de Nederlanders aangeknoopt en vervolgens met een louter winstzoekend doel aangehouden, maar in den jongsten tijd — het strekt ons ten genoegte dit te kunnen aanmerken — met edeler streven gehandhaafd, in 't belang namelijk van beschaving en menschelijkheid; die betrekkingen, zeggen we, zullen door de bemiddeling der Nederlanders van zelve van uitgebreiden aard worden, en tevens door de Chinezen, door den met overleg gedreven sluikhandel der Russen in het Noorden, door de medewerking der groote zeemogendheden, die, zonder dat ze op de onafhankelijkheid van *Japan* inbreuk willen maken, er toch toe gebragt zullen worden om de ontdekkings- en kruistogten in die zeeën te vermenigvuldigen.

„Die maatregelen worden met der daad door de behoeften der scheepvaart gevorderd, ten voordeele des handels, die op eene ontzettende schaal in de Chinesche zeeën toeneemt, en

die zich, in eene niet verwijderde toekomst, zekere middelen van meêdeeling en vervoer zal moeten scheppen in de verste streken van *Achter-Azië*, naar de westelijke en noordwestelijke kusten van *Amerika* heen. Wij kunnen hier niet dan de hoofdbegrippen opgeven van de vredelievende oplossing van het gewigtige vraagstuk, dat ons bezig houdt.

„Als men daar een ander middel van welslagen bij rekent, dat van niet minder aanbelang en reeds aangestipt is, te weten, het open, van nature maatschappelijk karakter der Japanners, hunne schrandere nieuwsgierigheid, hunne zoo opmerkelijk brandende dorst naar kennis, naar degelijk en veelsoortig onderrigt, waaromtrent zij het Westen als de eenige en onuitputtelijke bron erkennen, — zoo zal men, naar we ons vleijen, — de overtuiging deelen, die wij hier hebben geopenbaard en volgens welke het Japansche rijk in eene eeuw, in eene halve eeuw misschien, zal bukken niet voor de stoomfregatten en voor de vlottende batterijen van *Europa*, maar voor de vereende, volhardende en vruchtbare werking van het kennis-licht, van de wetenschap, van den handel en de nijverheid der Europeërs. Die zedelijke verovering van *Japan* zal heilzamer voor de wereld zijn, dan die door het grofgeschut, waarvan sommige speculanten welligt droomen, die *Engeland* als den wettigen beheerscher van het Oosten beschouwen en die niet zouden aarzelen om, ten behoeve van die handels-wettigheid, een nieuwen doortogt door stroomen bloeds te banen.”

J A P A N.

(*Verhoog in het Handelsblad, van 8 Maart 1852.*)

Er is een onderwerp, waaromtrent, nu eenige jaren geleden, van verschillende zijden, voorstellen, raadgevingen en bedreigingen in de voornaamste talen der beschaafde wereld, in geen deelen hebben ontbroken, en welke tot verspreiding van valsche denkbeelden en oordeelvellingen hebben aanleiding gegeven. Een en ander betreft het rijk, dat, ofschoon op een vrij hoogen trap van beschaving staande, sedert ruim twee eeuwen het besluit heeft gevormd, alle vreemdelingen, van eenige bemoeijing,

welke ook, met het staatsbestuur, of van invloed op de zeden der bevolking te sluiten; en, wat meer is, dat besluit tot heden heeft weten inwendig te handhaven, uitwendig te doen eerbiedigen. Als in eene geheimzinnige wolk verborgen, liggen, sedert dien tijd, de Japansche eilanden dáár, en het is, alsof het hoofd van *Medusa*, bij de nadering van vreemde schepen, alle aanraking verlamt en onmogelijk maakt.

Wij kunnen, wij willen niet treden in bespiegelingen over hetgeen eenmaal gebeuren zal, dat de slagboom geopend zal worden, en het rijk van *Japan* in het algemeene handelsverkeer zal worden opgenomen. Wij herinneren slechts, dat in het jaar 1641, de afsluiting van dien eilanden-staat, met zijne miljoenen inwoners, is verordend en tot heden gehandhaafd. Immers, het beteekent niets, daartegen aan te voeren, dat twee natiën, eene Europeische en eene Aziatische, ten handel worden toegelaten, want de eene zoowel als de andere is tot eene kleine wijk van *Nagasaki* beperkt. Welke pogingen overigens, tot nu toe, door de zeemogendheden *Groot-Brittannië*, *Frankrijk* en de Noord-Amerikaansche Unie zijn in het werk gesteld, om in *Japan* handel te mogen drijven, zij hebben allen gefaald. Het beteekent niets, of nationale trots niet heeft willen erkennen, hoe men is afgewezen, zonder eenige gemeenschap met de ingezetenen te mogen houden, en dat men van den mislukten togt een opgesmukt en geheel onjuist verhaal heeft in het licht gegeven. Zeker is het, dat allen, zoowel de Fransche schout-bij-nacht *Cécille*, met zijne beide oorlogsbodems, als de Amerikaansche commodore *Biddle* met de *Vincennes* en de *Columbus*, twee zeekasteelen, het laatste voerende 80 vuurmonden, zijn afgewezen.

Men verhaalt, dat een Amerikaansch oorlogschip onder weg is, om zich de gemeenschap met *Japan*, des noods met geweld, te openen. Wij aarzelen niet te kennen te geven, dat wij dit gerucht in twijfel trekken. Mogt met dat doel werkelijk worden afgezonden een smaldeel, uit onderscheidene oorlogs-, zeil- en stoomschepen bestaande, dan zouden wij de onderneming geenszins als onmogelijk beschouwen; want, in den tijd, dien wij beleven, is het niet ongewoon, onafhankelijke natiën te zien dwingen tot datgene, wat eene sterkere mogendheid van haar begeert. Of wij het er voor houden, dat de onderneming slagen zou, is

een geheel ander vraagstuk. Die het werk van prof. *Lauts* over *Japan* (1) heeft gelezen, zal voorzeker in onze twijfeling deelen. Op zijn best genomen zal zoodanige onderneming, om te kunnen slagen, breede stroomen bloeds moeten kosten. Wij zijn het eens met de op bl. 340 van gezegd werk aangehaalde woorden: „Het „gevaar van eenen inval zou voor den aanvaller zeer wezenlijk „zijn, en de overwinning zou gekocht moeten worden voor zóó- „veel buskruid en zóóvele menschenlevens, dat wij voor de „gedachte aan zoodanigen oorlog terugdeinzen.” Opmerkelijk is het ook, dat *Groot-Brittannië*, ofschoon niet gearzeld hebbende ten voordeele van den opiumhandel het Hemelsche rijk den oorlog aan te doen, zich tot nog toe ten aanzien van *Japan* niet anders dan met groote omzigtigheid heeft gedragen.

Er zijn er evenwel, die beweren, dat, in geval *Nederland* zich niet haast, eene ontzag inboezemende zeemagt naar de baai van *Jedo* te zenden, om aldaar regtstreeks met het gouvernement, geenszins met de gouverneurs te onderhandelen, alsdan eerlang *Engeland*, of *Frankrijk*, of de Vereenigde Staten er in zullen slagen de slagboomen te doen opheffen, die het vrije handelsverkeer belemmeren. Hoe blind zijn die raadslieden, wanneer wij al aannemen dat zij ter goeder trouw die voorspellingen ontboezemen! Of is de geschiedenis niet daar, om ons te toonen, dat, ingeval wij het waagden op eene zoo ruwe wijze tusschen beide te komen, er vele menschenlevens mede zouden gemoeid zijn, en wij groot gevaar zouden loopen, geheel van *Japan* te worden uitgesloten?

Waarop is tot nog toe het handelsverkeer van *Nederland* met *Japan* gegrond? Op geene overeenkomst of verdrag, met den keizer van *Japan* gesloten, maar op den handelspas, door den keizer in 1609 aan het opperhoofd der Nederlandsche schepen verleend. Deze handelspas of opene brief is door den opvolger van dien keizer in 1617 vernieuwd geworden. (2) Ziedaar de eenige overeenkomsten, indien men ze alzoo noemen wil, die

(1) De titel is „*Japan in zijne staatkundige en burgerlijke inrigtingen*, enz. Amsterdam 1847.

(2) Men zie het gezegde werk, bl. 171 en 181—182, waar die passen worden medegedeeld. (Zie hiervoren, bl. 3 en bl. 6.)

joit door of van wege *Nederland* met het rijk van *Japan* zijn gesloten. Wel heeft het keizerlijk hof van *Jedo*, nog in deze eeuw, meer dan eens getoond er prijs op te stellen de Nederlanders op *Decima* te behouden, en het Japansche gouvernement weet al te goed, hoe door die betrekking het in kennis gesteld wordt van de gebeurtenissen, die de beschaafde wereld bezig houden en zoo vaak beroeren. Een gevolg daarvan is, dat de vreemdelingen, die het zij ten gevolge van schipbreuk of uit vrijen wil, de Japansche eilanden aandoen, op eene geheel andere wijze behandeld worden dan in de tweede helft der zeventiende eeuw en ook later. Geen der afgewezene vreemdelingen kan zeggen, in *Japan* op eene wreede of tergende wijze te zijn behandeld. Het hof van *Jedo* lokt geene dier natiën tot weêrwraak uit; maar het geheel der instellingen van dat zonderlinge rijk is zoodanig, dat de menscheijkheid het zou moeten betreuren, wanneer eenige mogendheid over gewaande of voorgewende verongelijkingen zich mogt trachten te wreken.

Intusschen moge *Nederland* gerust zijn; er bestaan geene verdragen met *Japan*, uit kracht waarvan dat rijk, in geval van vijandelijken aanval, regt zou hebben op onze ondersteuning. Wij gelooven echter (dat wij er dit nog met één woord bijvoegen), dat, wanneer het Nederlandsche opperhoofd in *Japan* een man is, met groote bekwaamheid toegerust, en die de kunst verstaat met de Japansche grooten om te gaan, de handel met dat rijk voor belangrijke uitbreiding vatbaar is. (1)

Ik geloof door de mededeeling van deze, zoo uiteenloopende stukken uit verschillende landen, met eenige toelichtingen of wederspraak, den lezer genoegzaam op de hoogte gesteld te hebben van de beschouwingen, waartoe de voorgenomene onderneming uit *Amerika* naar *Japan* hier en ginds hebben aanleiding gegeven.

(1) Men zie onder anderen in het aangehaalde werk, bl. 298 en eenige volgende.

Nadat ik dezen bundel had bijeengebragt, kwamen mij nog eenige officiële stukken ter hand, aan het Amerikaansche congres overgelegd, welke ik voegzaam hier eene plaats kan inruimen, en die de bedoelingen der Amerikaansche regering meer in het juiste daglicht plaatsen: bedoelingen, vrij wat meer met mijne overtuiging strookende dan die, uitgedrukt in verscheiden der boven opgenomene stukken, als welke slechts geweldoefening schijnen te ademen, strijdig met de ware belangen van beschaving en godsdienst.

Het eerste van die stukken is een' brief, door den Amerikaanschen president Fillmore aan den keizer van Japan geschreven:

„Door een afgezant, dien ik zelf heb gekozen, een beambte van hoogen rang, en die geen zendeling van eenige godsdienstige gezindheid is, ontvangt gij dit schrijven. Hij gaat in gevolge mijn verlangen, om u mijne groete en beste wenschen over te brengen en om den handel tusschen de beide rijken te bevorderen. Gij weet, dat de Vereenigde Staten van *Amerika* van den eenen Oceaan tot den anderen reiken; dat de groote landstreken van *Oregon* en *Californië* rijk aan goud, zilver en edele gesteenten zijn en dat onze stoombooten de stranden van uw gelukkig land, in minder dan 20 dagen, bereiken kunnen. Vele onzer schepen zullen ieder jaar, eenige welligt iedere week, op hunne togten tusschen *Californië* en *China* voorbij varen. Die schepen moeten langs de kusten van uw rijk stevenen; zij kunnen door stormen op uwe stranden geworpen worden, en wij vragen en verwachten van uwe vriendschap en grootheid, vriendelijke behandeling voor menschen en bescherming van eigendom. Wij wenschen, dat ons volk handel drijve met het uwe, doch zullen hun geenszins magtigen tot het schenden der wetten van uw rijk. Ons doel is vriendschappelijk handelsverkeer, niets meer. Gij hebt welligt voortbrengselen, die wij gaarne zouden koopen, en wij hebben er die uw volk zou kunnen gebruiken. Uw rijk bezit eene groote hoeveelheid steenkolen: dit is een voortbrengsel, dat onze stoombooten op hare reis tusschen *Californië* en *China* verplicht zijn te

gebruiken. Het zou dus wenschelijk zijn, indien hun een haven in uw rijk wierd aangeduid, waar steenkolen voorhanden waren, die zij altijd zouden kunnen koopen. In vele andere opzichten zou een handelsverkeer tusschen uw rijk en het onze voordeelig voor beide zijn. Laat ons wel overwegen, welke nieuwe belangen geboren kunnen worden uit de jongste gebeurtenissen, die onze landen zoo veel nader tot elkander gebragt hebben, en welke begeerte tot vriendschap en verkeer daarvoor moeten worden opgewekt in de harten van hen, die in beide landen regeren."

Het tweede stuk is de *instructie* voor den Amerikaanschen vlootvoogd, in 1851 afgegeven; zij wordt medegedeeld door den *Courrier des Etats-Unis*, met dezen aanhef:

„Onder de stukken, welke door het uitvoerend bewind, aangaande deze onderneming, aan den senaat zijn toegezonden, merkt men in de eerste plaats op de instructiën aan den officier, met het opperbevel van het eskader en met het leiden der onderhandelingen belast. De aard der onderneming wordt daarin volkomen niteengezet; hare zending is van geheel vredelievenden aard; zij beoogt het belang des handels en is tevens in menschevenden geest; zij zal niet, zoo als men aanvankelijk dacht, van het geschut gebruik maken.

„Indien de keizer van *Japan* genegen is in onderhandeling te treden, dan zal alles wel gaan; weigert hij, dan zal men geduld hebben. Men zal hem van de vriendschappelijke gevoelens van het bestuur der Unie onderrigten, en beginnen met Japansche schipbreukelingen naar hun vaderland over te voeren. De keizer zal wel zeer hardvochtig moeten wezen, indien hij zich niet door eene dergelijke handelwijze laat vermurwen, en de deur van zijn rijk, welke hij tot dusverre onverbiddelijk voor alle vreemdelingen heeft gesloten, niet een weinig openzet.

„Thans laten wij hier volgen de *Instructie voor den Commodore Aulick*, door den heer *Daniel Webster*, secretaris van staat, aan genoemden vlootvoogd gezonden. Het stuk is gedagteekend, *Washington*, 10 Junij 1851, en luidt als volgt:

„„Mijnheer! Het oogenblik nadert, waarop de laatste schakel moet gehecht worden aan de keten der stoomgemeenschap over de zeeën. De stoomschepen der andere natiën, zoowel als van de onze, brengen alle op hunne beurt de nieuwstijdingen, de schatten van den aardbol, en duizende reizigers over van *China* en *Oost-Indië* naar *Egypte*, van daar over de Middellandsche zee en den Atlantischen Oceaan naar *Engeland*; vervolgens van *Engeland* naar onze gelukkige stranden en andere gedeelten van het groote vasteland; van onze havens naar het zuidelijke gedeelte der landengte, zelfs naar de kusten der Stille Zuidzee, zoowel naar 't Noorden als 't Zuiden, zoover de beschaving is doorgedrongen.

„„De president meent dat thans het gepaste oogenblik is aangebroken om onze ondernemende handelaars in staat te stellen, de laatste schakel te hechten aan die groote keten, welke alle natiën der wereld verbindt, door de aanstaande daarstelling eener stoomgemeenschap tusschen *Californië* en *China*. Om deze onderneming te vergemakkelijken is het wenschelijk, dat wij van den keizer van *Japan* verlof bekomen, om van zijne onderdanen de steenkolen te koopen, die onze stoomschepen op de heen- en terugreize zullen noodig hebben. Het welbekende wantrouwen, hetwelk het Japansche rijk geleid heeft alle vertoogen van andere natiën, strekkende tot het openen zijner havens voor hare schepen, van de hand te slaan, is natuurlijk eene hinderpaal voor alle nieuwe pogingen, ten doel hebbende dat rijk te bewegen om zijne staatkunde van uitsluiting te laten varen.

„„De belangen des handels en zelfs die der menschevelijkheid eischen evenwel, dat wij een ander beroep op den soeverein van dat land doen, door namelijk hem te verzoeken aan onze stoomschepen, geenszins de door zijne werklieden vervaardigde voorwerpen, noch de voortbrengselen van den arbeid zijner landbouwers, maar eene gift der Voorzienigheid, door den Schepper aller dingen, in het belang van het groote menschen-gezin, in den schoot der Japansche eilanden neêrgelegd, te verkoopen.

„„Op last des presidents voeg ik hierbij een brief, gerigt aan den keizer van *Japan*, dien gij op uw admiraalschip naar *Jedo*, zijne hoofdplaats, zult overbrengen, vergezeld van de vaartuigen van uw eskader, die gij daarvoor het geschiktst zult kunnen

„Het is algemeen bekend, dat door de Japansche regering de toegang tot dit rijk verboden is. Niettemin is in het jaar 1842 verordend, dat aan zoodanige schepen, wanneer zij door stormen op de Japansche kusten worden geslagen, of wegens gebrek aan proviand daar komen, de verlangde hulp zal worden verstrekt. Inmiddels heeft het Japansche gouvernement, duchtende dat deze alleen door een gevoel van menscheijkheid ingeboezemde verordening verkeerdelijk worde uitgelegd, de Nederlandsche regering verzocht, aan al de overige mogendheden kennis te geven, dat door bovengemelde verordening het gedurende meer dan twee eeuwen door *Japan* gevolgde uitsluitings-stelsel,— sedert welks invoering het aan alle vreemde schepen steeds verboden was, de Japansche kusten te onderzoeken, — geenszins is opgeheven, noch dat daarin eenigerlei wijziging is gebragt. De Nederlandsche regering heeft geen bezwaar er in gevonden, om dit verzoek in te willigen, te minder daar het Japansche gouvernement geen ander middel heeft om eene mededeeling van dezen aard te doen. Ten gevolge nu van de bevelen, van het Kabinet van 's *Gravenhage* ontvangen, heeft het Nederlandsche Gezantschap de eer de bovenvermelde daadzaken aan den secretaris van staat der Vereenigde Staten mede te deelen, opdat hij daarvan aan zijne regering berigt geve.”

IV.

NALEZING. — VERSCHILLENDE BIJZONDERHEDEN. —
BIBLIOGRAPHISCH OVERZICHT OVER JAPAN.

In verband tot *Japan* heb ik nog eenige berigten en opgaven verzameld, welke ik hier ten slotte zal mededeelen.

Het eerste stuk betreft eenen brief van lord *Palmerston*, aan het bestuur op de *Lioe-Kioe*-eilanden overgebragt, en komt voor in den *Singapore Free-Press*, van Maart jl.:

„Wij hebben het volgende berigt ontvangen van een bezoek aan de *Lioe-Kioe*-eilanden gebragt door Harer Majesteits schip *Sphinx*, kapitein *Shadwell*.

„Hr. Ms. schip *Sphinx* kwam te *Lioe-Kioe* aan op den 6 Februarij. Het voornaamste doel van deze zending was, om aan de autoriteiten eenen brief van Hr. Ms. minister van Buitenland-sche Zaken, lord *Palmerston*, te overhandigen, in antwoord op eene mededeeling, welke die autoriteiten vroeger aan zijne lord-schap hadden gezonden; voorts ook om onderzoek te doen naar de positie, waarin zich Dr. *Bettelheim* bevond.

„Kapitein *Shadwell* wenschte den brief binnen de muren der Koninklijke stad *Shoe* over te geven. In den beginne verklaarden zich de autoriteiten daar tegen, en verlangden de missive te *Napa*, de zeehaven, te ontvangen. Na eenige onderhandeling echter

stemden zij er in toe, dat de dépêche binnen *Shoe* zoude overhandigd worden. Dien ten gevolge ging kapitein *Shadwell* den 11 aan land, vergezeld door zijne officieren, en eene eerewacht van matrozen en mariniers, waarmede hij zich in staatsie naar *Shoe* begaf, onder een saluut van zeven schoten en de nationale vlaggen in de top, toen de missive van lord *Palmerston* van boord ging. De afstand van de landingsplaats naar *Shoe* is ongeveer drie (Engelsche) mijlen, en tusschen de beide plaatsen is een goede geplaveide weg. Aan de poorten van de citadel gekomen, gingen alleen de officieren binnen de muren, terwijl de eerewacht, na het geweer gepresenteerd te hebben, buiten de poort post vatte. Binnen den tweeden muur komende, werden zij ontvangen door den regent, de ministers en een talrijk gevolg, die hen naar de gehoorzaal geleidden, waar lord *Palmerston's* dépêche plegtig overhandigd en eerbiedig aangenomen werd. Na den afloop der plegtigheid werden de officieren op het middagmaal bij den regent genoodigd, terwijl aan de matrozen en mariniers ververschingen werden uitgedeeld, waarna zij naar boord terugkeerden.

„De *Sphinx* bleef te *Lioe-Kioe* tot den 17. Gedurende dit verblijf werd aan de officieren vergund, om overal waar zij dit wilden, over het eiland te trekken en alles te bezichtigen, waarbij zij van de inboorlingen de grootste beleefdheid ondervonden.

„De grond is voortreffelijk bebouwd; hij levert rijst, suiker, granen en tabak, mitsgaders eene groote verscheidenheid van moesplanten op; het land is doorsneden met goede steenen wegen, en over de rivieren loopen zeer goede bruggen; ook de huizen, bijgebouwen en omheiningen zijn uitmuntend gebouwd, en de geheele plaats vertoont een voorkomen van welvaart en een hoogen trap van half-beschaafdheid („*Semi-civilisation*”).

„Gedurende het verblijf van de *Sphinx* werden overvloedige geschenken van verse mondbehoefden door de autoriteiten aan boord gezonden; en ofschoon het onstnimige weder den regent verhinderd heeft aan kapitein *Shadwell* een tegenbezoek te brengen, waartoe hij de uitnoodiging had aangenomen, werden over en weer vriendschappelijk geschenken gewisseld.

„Dr. *Bettelheim* berigt, dat, sedert het bezoek van Hr. Ms. schip *Reynard* in October 1850, zijne positie aanmerkelijk verbeterd is, en dat zijne geneeskundige hulp, tijdens de kinderpokken hier heerschten, met de beste gevolgen bekroond is geworden.

„De *Sphinx* is vervolgens naar *Shanghai* en *Ningpo* gestoomd, en heeft de Chinesche kusten verder bezocht, met het doel om de zeeroovers op te sporen en te vervolgen. Vele dezer laatsten hadden zich bereids aan de Chinesche autoriteiten onderworpen en hunne wapenen en vaartuigen overgegeven, om den zeeroof na te laten, en tot een eerlijk bedrijf terug te keeren.”

Het *Handelsblad* heeft omtrent dit verslag de volgende opmerking in zijn n°. van 10 Junij jl.:

„De Singapoorsche bladen hebben een verslag gegeven van het overbrengen van een brief van lord *Palmerston* aan den Japanischen agent te *Lioe-Kioe*. Het heeft den schijn, alsof kapitein *Shadwell* met de oorlogsbrik *de Sphinx* in Japan zou zijn geweest. Het is ver van daar. Wij bewonderen de kunst, waarmede het bekend gemaakte verslag is gesteld. Geene andere eilanden kunnen in die opgave bedoeld wezen dan de groep, door de Engelschen meestal *Loo-choo* of *Lew-chew*, door ons veelal *Lioe-Kioe* of *Lioekioe*, door de Duitschers *Lieukieu* geheeten. De vorst of regent dier eilandjes, welke zeer onvolkomen bekend zijn, bevindt zich in eene afhankelijke betrekking van Japan zoowel als van China. De bevolking schijnt bovendien met de Japannezen van denzelfden oorsprong te wezen, en het zal uit dien hoofde zijn, dat de Engelsche dagbladschrijver te *Singapore* de vrijheid genomen heeft, van „Japansche overheden” te gewagen, en van de „Japanners” die aanvankelijk „hebben weêrstand geboden, maar later hebben toegegeven.” — *C'est ainsi qu'on écrit l'histoire.*”

Een derde berigt komt voor in de Gothenburger *Handels- och Sjöfarts-Titning*. Het houdt in:

„Dat kapitein *Labeck*, onlangs met de bark *Antilope*, van eene reis rondom de wereld te *Gothenburg* teruggekeerd, drie nieuwe eilanden heeft ontdekt, die niet op de zeekaarten van 1847 zijn te vinden. Zij liggen tussehen *Japan* en de *Lioe-Kioe-eilanden*, en wel tussehen 28° en 29° N. b. en 28° en 30° O. l. „Dit zijn — zegt even genoemde courant — wellicht de zoogenaamde goud-eilanden, namelijk *Ginsima* (*Zilver-eilanden*) en *Kinsima* (*Goud-eilanden*), die, volgens de Japanners, vrij ver van *Japan* liggen en waarnaar de Nederlanders zoo lang hebben gewatertand. De ontdekker gaf ze den naam van *Prins-Oscar-eilanden*.”

Wat het „watertanden” der Nederlanders naar goud-eilanden betreft, zij doen dit niet meer noch minder dan andere volken. Juist ter passe kwamen mij hier deze woorden van *van Haren* voor, in zijn boekje van *Japan*:

„Weinig handeldrijvende volkeren in *Europa* zijn’ er, die zich niet somtijds hebben geveleid met de hersenschim van landstreken vol goud; voornamentlijk na dat *Christoffel Columb*, het *Cepueng* of *Cipang* (dat is *Japan*) van *Marco Polo*, door ’t Westen zoekende, de rijke goudmijnen van *Cibao* in ’t eiland *Hayti*, nu *St. Domingo* genoemd, hadde ontdekt. Zoo hebben de Spanjaards en Engelschen, door duizend gevaaren, gezogt na het *El Dorado* en het meyr *Parima*, daar de huysen met gulde tegels bedekt, en de golven van vloeiend goud zouden wezen; en de Portugeezen met geen minder arbeid en verlies van volk, onnuttelijk alle de Oost-kusten van *China* onderzocht om toegang tot plundering van het gewaande binnenland, in een rievier leggende, eyland en tempel van *Calempuy*, alwaar zeventien koningen van *China* in goudene graven met alle hunne schatten ter aarde besteld, en hare tomben met eene meenigte beelden van ’t zelve metaal, omringd, zouden te rooven zijn.

„Dus is men ook in de vorige [de 17^e] eeuw, een geruimen tijd tot *Batavia* in de waan geweest van een goud-rijk land beneoorden *Japan* gelegen, aan zekeren vloed, *Polysange* genoemd, welke in *Oost-Tartarijen*, of in *West-Amerika*, onzeker in welk

van beiden, was. Om dit te onderzoeken, en die schatten te vinden, wierden in ’t jaar 1643 de jachten *de Castricum* en *de Breskens* van *Batavia* gezonden, en omdat men deze zaak aanzag als van de uiterste aangelegenheid, wierden die schepen bemand met uitgekoozene zeelieden in kunde en zeden. In een zware storm gescheiden, werd *de Breskens* door gebrek aan levensmiddelen verplicht de kust van *Japan* aan te doen, en ankerde op omtrent 40° N. b. in de bogt van *Nambu*, aan ’t Ooste van *Nippon*, het grootste der Japansche eilanden.”

Maar wat nu de ontdekking zelve betreft, de bedoelde eilanden liggen ten Oosten van *Japan*, en zijn geene andere dan die, thans bekend onder den naam van *Bonin-eilanden*, ook wel eens *Arbassio-Archipel* genoemd. Over de Zweedsche ontdekking moeten derhalve meer naauwkeurige berichten worden afgewacht. (1)

Een vierde bericht lezen wij in den *Hamburgschen Correspondent*, van 20 April 1852, en het betreft dr. *Mohnike*, (zie blz. 58 hiervoren).

„Dr. *Mohnike* uit *Stralsund*, thans uit *Japan* te *Batavia* teruggekeerd (zoo luidt het bericht), heeft de rijkste bouwstoffen medegebragt, welke hij gedurende zijn verblijf in dat belangwekkend en merkwaardig land heeft verzameld. Hij roemt de beschaving der Japanners als zeer verre gevorderd en noemt ze bekwame wiskunstenaars, ervaren sterrekundigen, uiterst bedreven kunstenaars en handwerkslieden, de Europeanen in menigen tak van nijverheid zelfs overtreffende; waartegen de meeste hoogere wetenschappen en kunsten, als de heilkunde, de architectuur, de schilder- en toonkunst bij hen nog in een staat van kindschheid zouden zijn. De hoofdstad *Jedo* is van reusachtigen omvang. De rust des lands is sedert 250 jaren,

(1) Zie *Handelsblad* van 10 Junij jl.; voorts des heeren von *Siebold* „Documents importants sur la découverte des Iles de Bonin, par des navigateurs Hollands en 1639. La Haye 1843. (Overgedrukt uit het *Journal de la Haye*).

dat is, sedert *Japan* zich van het buitenland heeft afgesloten, nooit verstoord geworden. Het leger is ongemeen talrijk, wordt voortdurend in den wapenhandel geoefend, en wanneer de Japansche taktiek de vergelijking met de Europesche al niet kunne volhouden, zal die ongehoord talrijke krijgsmagt en de door de natuur beschermde gesteldheid van *Japan* het wel-slagen van eenen aanval tegen dat land toch bijkans onmogelijk maken. Welk gevolg de Amerikaansche expeditie dan ook te wachten hebbe, laat zich moeilijk bepalen. Voorloopig komen de Amerikanen alleen, om *Japan* te bewegen, dat het hun zijnen handel opene, en toesta in zijne wateren een station te houden voor de tusschen *Californië* en *China* ontworpen stoombootvaart. Twee Amerikaansche oorlogschepen zijn in het laatst van Februarij naar *Japan* gezeild, men spreekt ook van eene Fransche onderneming." (1)

Wat de hier bij herhaling vermelde *stoomgemeenschap* aangaat, kunnen wij niet nalaten nog, *ten vijfde*, op te nemen de volgende opmerkingen, voorkomende in de *Amsterdamsche Courant* van 24 Mei. jl., omdat zij zoo regtstreeks in verband staan met de in deze *Bladen* behandelde onderwerpen en met de wending welke de handel in het verre Oosten op het punt is te nemen. Die opmerkingen luiden aldus:

„Terwijl de staatkundige revolutie de aandacht van elken oplettenden wereldburger boeide en de toekomst nog menigeeen onrust baart, heeft ook de zeevaart hare omwenteling, die voorzeker even merkwaardig, doch niet, als hare staatkundige zuster, de oorzaak is van zooveel bloed en tranen. Intusschen brengt ook zij, even als de politieke revolutie, goeds en kwaads, al naar dat zij voor dezen ten gunste, voor genen ten schade komt. Niet voor ieder is zij door inspanning en opoffering ten voordeele

(1) Dit is tot dus verre (Julij 1852) nog ongegrond: de Amerikaansche nitrusting is, bij gebrek aan noodige manschappen, niet uitgezeild; en van eene Fransche hoort men niet. Men leest in de dagbladen integendeel, dat de regering der Ver. Staten de bemiddeling van de Nederlandsche regering tot eene *crediteerende* poging tot het bereiken van haar oogmerk ingeroepen heeft; en dat de Nederlandsche regering die taak bereidvaardig heeft aangenomen.

te leiden, of haar kwaad geheel te ontwijken, maar overleg, moed en volharding kunnen toch hun aandeel erlangen van hetgeen zij brengt, en de schade gedeeltelijk afweren, waarmede zij dreigt.

Ieder rijk en iedere stad, die deel heeft aan den handel en zeevaart, zij dus wakker en zie wel toe, wat andere rijken en steden beoogen en doen, en wel bij tijds. Als eens plannen verwezenlijkt zijn, is het zoo moeilijk die weder omver te werpen; als eens betrekkingen met wederzijdsch genoegen zijn aangeknoopt, valt het een derde zoo zwaar die te verbreken, en die eens achterblijft, kost het zoo veel om hem in te halen die voortstapte, ook al heeft hij een bedaarden gang.

Wij willen hieromtrent eenige opmerkingen mededeelen.

Men lette vooral op *Noord-Amerika*.

Daar gevoelt men *Europa* vooruit te zijn in den handel op *China* en doet men alle moeite, om den handel tusschen Oostelijk *Azië* en *Europa* zoo veel mogelijk in Amerikaansche handelslijnen te trekken. Hoogst waarschijnlijk bereikt *Amerika* dat doel.

Met de ontworpen spoorwegen van de *Mississippi* tot aan den Stillen Oceaan, over de landengte van *Tehuantepec*, met die over de landengte van *Panama*, met de kanalen van *Nicaragua* en die van *Rio Atvato*, op welke, reeds vóór 50 jaren, een man van wetenschap, *Alexander von Humboldt*, de handelswereld wees, is weldra de snelle gemeenschap tusschen het Oosten en Westen der Unie, verwezenlijkt, maar hun eigenlijk en groot gewigt zullen die handelswegen eerst hebben verkregen, als zij den Oostelijken handel tot zich getrokken hebben.

De wereldhandel behoeft eene revolutie en wel eene radicale revolutie. De vroegere Oceaan-handelswegen hebben nog eene betrekkelijke waarde, even als de zeil-scheepvaart. Dat genoemde scheepvaart zou afnemen, is geheel onwaarschijnlijk. Integendeel zij zal vermeerderen, naarmate het verkeer tusschen de volkeren toeneemt, maar zij is in vele opzigten achteruitgedrongen, in het tweede gelid. Zij staat in verhouding tot de stoombooten als de ruitery tot de infanterie.

Hoe meer stoombooten eene natie heeft, des te meer zeilschepen zal zij in haar gevolg moeten stellen. Dat is aan te toonen

door de Noord-Amerikaansche marine. Het is daarom dat zeevarende natiën, als ze niet willen achterblijven, geen offer zullen schuwen, als het er op aankomt zooveel stoombooten als mogelijk is, in de vaart te brengen, en daarop toch zal het weldra geheel en al aankomen. Die genoeg stoombooten heeft, zal van zijn deel in den wereldhandel zeker zijn, en die ze niet heeft, het zij volk of stad, zij zullen het moeten aanzien dat anderen monopolieën verkrijgen en de voordeelen opvangen, die minder werkzamen en ondernemenden hun in den schoot laten vallen. Men ziet aan Engeland en Noord-Amerika, welke voordeelen zij door hunne stoombooten en kustvaartuigen oogsten in den wedstrijd des wereldhandels!"

Aan deze berigten sluiten wij ten slotte eenige AANTEKENINGEN aan ten blijke van de zucht naar wetenschap der Japanners, en een BIBLIOGRAPHISCH OVERZICHT der werken en geschriften, over Japan in het licht gekomen, voor zoo verre die ter onzer kennis zijn geraakt.

Wat het eerste aangaat, vindt men in het *Natuurkundig Tijdschrift*, te Batavia uitgegeven wordende (Jaarg. 1851), het volgende omtrent de kennis der scheikunde in Japan, en over de yosirome der Japanners, door P. J. Maier.

„Door den Japanschen scheikundige O. W. Keijemon is in het jaar 1849 de volgende brief naar Batavia gezonden, die door den chef der geneeskundige dienst, dr. W. Bosch, mij ter beantwoording in handen gesteld is.

„Voor zooveel ik weet, is tot dus verre weinig of niets bekend omtrent de beoefening der scheikundige wetenschap in Japan en daarom scheen het mij niet onbelangrijk toe, dit weinige hier bekend te maken, na vooraf daartoe verkregene goedkeuring van den chef van genoemde dienst.

„De beantwoording dezes briefs zal in den loop van dit jaar naar Japan gezonden worden: zij kan wellicht aanleiding geven tot eene wetenschappelijke correspondentie, die de kennis betrekkelijk de beoefening der wetenschappen in Japan misschien aanmerkelijk vermeederen kan."

Letterlijke copij van den brief.

„Er zijn in Japan scheikundigen, die Hollandsche scheikunde leeren en beproeven, maar hunne beproeving bestaat allee uit de Hollandsche boeken, niet uit den onderwijs van de Hollandsche scheikundigen zelven, dus vindt men er iets onnaauwkeurigs en onduidelijks uit, waardoor de Japanschen scheikundigen hunne beproeving niet kunnen voldoen.

„Om de begrijpelijkheid te verdedigen verwacht men den naam van de Hollandsche tegenwoordige beroemde scheikundigen te weten, jaarlijks op de aankomst des schips alhier iets onnaauwkeurigs en onbegrijpelijks hun schriftelijk te vragen, en in een achtervolgend jaar hunnen antwoord te ontvangen.

„De volgende artikelen, welke gezuiverd moeten zijn en voor de onderzoeking der scheikundigen gebruikt worden, verwacht men in het aanstaande jaar alhier aangebragt te worden:

- „ 1 ons lakmoes.
- „ 10 „ kwikzilver.
- „ 5 „ koolstofzuur soda.
- „ 100 vellen filtreer papier.
- „ 10 ons koper.
- „ 10 „ ijzer.
- „ 10 „ lood.

Vraagstukken.

- „1. Zijn er planten, die voor de lakmoes gebruikt worden?
- „2. De zuivere bereiding van kwikzilver?
- „3. Tafel, waarop alle de soorten van middelzout geschreven zijn welke zich naar eenen graad van deszelfs verwarming en eene hoeveelheid van vóchten vereenigen.
- „4. Tafel waar de onderscheiding van sterkte des alcoholgeest naar den graad van verwarming geschreven is.
- „5. Wat is de reden, dat, als men de van zwavel gemaakte zwavelzuur gebruikt, dezelfs reuk door geheele ligchaam verspreidt, als of men daarop smeerde, maar dat men niets van die uit vindt, welke van búsmút

- „bereid wordt? De eerste heeft geen eigenschap der
„vereening, maar wel de laatste vereenigt zich ijsvormig.
„Hangt de reden der beide onderscheiding van atomen
„af?
„6. In *Japan* is een búsmút, genaamd *ijosirome*, die sommigen
„als dezelve soort gebruiken, als de *Hollandsche búsmút*.
„Doch de scheikundigen hebben naar hunne waarneming
„ontdekt, dat de echte búsmút gerekend kan worden. Is
„er in *Holland* de naauwkeurige onderscheiding tusschen
„beide stoffen, die door de scheikundigen tegenwoordig
„ontdekt is.
„7. Het gebruik en de teekening van vuurmeter door *Varenheid*.

„(w. g.) O. W. KETEMON.”

Bij dezen brief was een verzegeld pakje gevoegd met eenige
monsters van genoemde *ijosirome* waarmede een scheikundig
onderzoek is geschied.

Opgemelde vragen komen geheel overeen met vele
soortgelijke, over werktuigkunst, landbouw, nijverheid,
aardrijkskunde enz., mij-zelfen door *Japansche* hoofden ge-
daan, aanvragen van boeken enz., waaraan ik zooveel mogelijk
of zelf voldaan heb, of getracht door anderen te doen be-
antwoorden.

„Aan den Wel Edel Achtt. Heer J. H. Levyssohn.

„De ondergeteekende verzoekt UWelEd. vriendelijk om
„volgende boeken mij te willen schikken, en indien die artikelen
„van UWelEd. niet worden gevonden, dan dit jaar naar *Batavia*
„te willen schrijven om aanstaande jaar hier te zenden, als:

- „1 stel Woordenboek door *Halma*.
„2 „ „ „ *Marin*.
„1 „ „ „ *P. Weiland* van 11 deelen.

- „1 stel Kunstwoordenboek door *P. Weiland* van 5 deelen.
„1 „ „ „ „ *P. Weiland*.
„1 „ Woordenboek door *Martin*.
„1 „ Agolons Woordenboek (*sic*).
„1 „ Bastaard Woordenboek.
„1 „ Fransch Woordenboek.
„2 „ Rudimenta en Cyntaxis.
„2 „ *Buis*, Natuurkunde.

„Ik heb de eer met hoogachting te zijn

Decima, 1847.

Dr. N. B. SOKEN.

Vele andere soortgelijke aanvragen zijn *in originali* onder
mijne berusting: zij strekten ook, behalve tot de Nederduit-
sche woordenboeken en spraakkunsten, tot die over Engel-
sche, Fransche en Latijnsche talen.

Onder de vragen van wetenschappelijken aard mij gedaan,
behoorden ook o. a.:

- „Hoe groot is het gewigt der aarde? — Kan men deze wegen
„of zwaarte weten?
„Welk land is het vruchtbaarste in *Azië*?
„Zijn er in *Afrika* landen die niet kunnen bewoond noch
„bebouwd worden?
„Vindt men geen land digt bij de *Zuidpool*?
„Men zegt, dat men in *Europa* een kunst heeft om donder
„voor te komen. — Wat gebruikt men daarvoor?
„Men wil volgende boeksnamen weten, die tegenwoordig in
„meest gebruik vooral zijn in *Nederland*; gelieve ieder boeknaam
„op te geven, voor sterrekunde, voor aardrijkskunde, voor
„scheikunde, enz., van ouds af tot tegenwoordige zaken be-
„handeld.”

Men ziet uit dit weinige reeds hoe oplettend de *Japanners*
op vorderingen van kunsten en wetenschappen zijn en zij

dus waarlijk den naam van onbeschaafden en barbaren niet verdienen, dien men hun zoo gretig naar 't hoofd werpt.

Overigens vindt men hier bevestigd wat een vaderlandsch schrijver eenige jaren geleden ter neêr stelde (zie *Handelsblad* van 16 April 1844):

„Er is geene natie ter wereld, de Chineesche zelfs niet uitgezonderd, welke beter bij de Japanners bekend is, meer bij hen in aetling staat, dan de Nederlandsche. Niet enkel van wege den handel, welke sedert twee eeuwen onafgebroken te *Nagasaki* gedreven wordt, maar ten deele door de hofreizen, die het Nederlandsch opperhoofd en andere leden van het gezantschap in betrekking brengen met de voornaamste mannen te *Jedo*, en voornamelijk door onze wetenschappelijke studiën; want de Nederlandsche taal is in *Japan* de geleerde taal, en onze voornaamste wetenschappelijke werken worden of in de oorspronkelijke taal gelezen, of in het Japansch overgezet. Menig Nederlandsch geleerde, aan wien *Europa*, door onbekendheid met onze taal, de verdiende schatting van roem onthoudt, wordt in *Japan* op hoogen prijs gesteld.”

BIBLIOGRAPHISCH OVERZIGT OVER JAPAN.

In dit overzicht zal ik weinige of geene werken in de Japansche taal zelve vermelden. Dit zou mij te verre afleiden van mijn oogmerk, om kortelijk te herinneren, wat er al in *Europa* of in *Indië* over *Japan* is aan het licht gebragt. Daaraan hebben, wat men er van zegge, Nederlanders een ruim aandeel, 't zij dat de geschriften op hunnen grond zijn uitgegeven, 't zij dat andere gezaghebbende werken steunen op de bouwstoffen door Nederlanders verzameld, maar die soms ongelukkig verstrooid raakten.

Daargelaten of de ondheid, welke toch van *Indië* en *China* kennis droeg, wetenschap van het verder heengelegen *Japan* hebbe gehad, zeker is het dat men in de middeleeuwen in *Europa* met die eilandengroep bekend was. Het was de beroemde reiziger van de dertiende eeuw, *Marco Polo*, die *Japan*, onder den naam van *Zi-pan-goe* noemt. De eerste druk van zijne vermaarde reisbeschrijving is waarschijnlijk te *Rome* of *Venetie*, tusschen 1490 en 1500, in het latijn gedrukt. Zie o. a.: *The Travels of Marco Polo, a Venetian, in the Thirteenth Century; translated from the Italian, with notes, by William Marsden, with a map*, London 1818, 1 vol. 4°. De Westersche reizigers, die het verre *Azië* bezochten, waren er in geslaagd, van *Japan's* bestaan eenige kennis te erlangen. *Klaproth* heeft bewezen, dat het beruchte eiland in de middeleeuwen onder den naam van *Zi-pan-goe* of *Foesang* vermeld, geen ander dan dat land was. De indrukken waren daarvan zoo levendig, dat *Christ. Columbus* en de geleerdste geographen van zijnen tijd, die zijnen togt naar het Westen begunstigden, dit vooral deden om door dien weg ter zee tot gene zijde van *Azië* te geraken, *Zi-pan-goe* te bereiken. Dit is zoo waar, dat, toen *Columbus* het eerst Amerikaansch land ontdekte, te weten het eiland *Concepcion*, hij niet anders dacht dan *Zi-pan-goe* te hebben gevonden (zie v. *HUMBOLDT*, *Examen critique de l'histoire de la géographie du nouveau continent et des progrès de l'astronomie nautique au 15 et 16 siècle*, Paris 1831). Doch de ware, meer omstandige kennis van dat land, verkreeg men eerst bij de uitbreiding van

de magt en den handel der Portugezen in Indië. *Antónius Moto, Franciscus Zeimoto* en *Antónius Peizoto*, worden door verscheiden schrijvers als ontdekkers daarvan aangemerkt. Op eene reis naar China waren zij, in de eerste helft der 16^e eeuw, naar de Japansche eilanden afgedreven. Het schijnt, dat zich bij hen bevonden hebbe, of wel dat een hunner geweest zij, *Fernand Mendez Pinto*, die, zonderling genoeg, noch door *Kämpfer's* vertaler, in de inleiding van zijn werk, noch door *Meylan*, die in onze eeuw de *Geschiedenis van den Handel der Europeanen op Japan* beschreef, genoemd is. Alle regt doen hem wedervaren de heeren von *Siebold* en *Lauts*.

Van *Fernand Mendez Pinto* zag het licht, aanvankelijk in het Portugeesch: *Perenigracam en que da conta de mytas*, etc. Lisboa 1614, 1 vol. Eene Spaansche vertaling daarvan werd, door *Francisco de Herrera Maldonado*, uitgegeven te *Madrid* in 1627, in folio (welke vertaling ik voor mij heb liggen). Eene Fransche vertaling: *Voyages aventureux de F. Mendez Pinto*, par *Bernard Figuier*, Paris 1628, 1 vol. in 4^e. In het Nederduitsch, door *J. H. Glazemaker*, onder den titel van: *De wonderlijke Reizen van Fernando Mendez Pinto*. — Deze reisbeschrijving is in het oorspronkelijke zeer zeldzaam en voor hare geloofwaardigheid getuigt niet alleen de Spaansche vertaler in zijne voorrede, maar het geschrift: *Wahrhaftige Beschreibung dryer mächtiger Königreiche, Japan, Siam und Corea*, von *Christoph Arnold*, Nürnberg 1673, 1 vol. in 8°, pag. 795. — En zeker, voor wie aandachtig *Pinto's* reizen en lotgevallen nagaat, en al laat men het avontuurlijke daarvan geheel ter zijde, schijnt het buiten twijfel, dat de Portugezen aan hem de kennis van *Japan* en de betrekkingen met dat land te danken hebben. Wij stemmen den heer *Lauts* (blz. 98 van zijn *Japan*) allezins bij. De handel, welken *Mendez Pinto* bijwoonde in de Chinesche zeeën, de drukke betrekkingen tusschen het eiland *Tanesama* en het landschap *Bungo* (op *Kioesioe*), de dorst naar nieuwe ontdekkingen deden *Pinto* op het spoor van *Japan* en deszelfs toestand komen; en hij werd vervolgens (denkelijk in 1542) als eersten gezant naar het landschap *Bungo* afgevaardigd, wist door zijn hoffelijk gedrag de baan voor zijne landgenooten te openen, en het was ook vooral op zijn aanhouden, dat *Franciscus Xaverius* (1), «de apostel van het Oosten» in 1548 naar *Bungo* vertrok, om in

(1) *St. Franciscus Xaverius* werd geboren den 7 April 1506, in het kasteel van dien naam, nabij *Pampeluna*, in *Navarra*; in 1537 tot priester geordend; scheepde zich in 1541, op zijnen verjaardag, naar *Indië* in, aan boord van den bodem, die den nieuw benoemden onderkoning *de Sousa*, uit *Lissabon* naar *Goa*, moest overbrengen. Na dertien maanden, den 6 Mei 1542, kwamen zij ter hunner bestemming aan; *Xaverius* legde zich te *Goa* en elders in *Indië*, door leer en voorbeeld van nederigheid, ingetogenheid en innige vroomheid, op het herstel der zeden onder de *Europeanen*, en op de verspreiding van het Christendom onder de inlanders toe; ondanks alle bezwaren, won hij veel invloed, vertrouwen en ontzag; zoo vele

Japan het Christendom te prediken, hetgeen, indien het op den duur met meer beradenheid ware geschied, menschelijkerwijs gesproken, beter vruchten zou hebben opgeleverd.

Zeer kort, en als 't ware in het voorbijgaan, spreekt een ander Portugees, *Pedro Teixeira*, van *Japan*, doch zijne opmerkingen over *Tayko-Sama* zijn niet te versmaden, hij laat hem alle regt deswege wedervaren, «dat hij den teugelloozen Japanner tot orde en landbouw bragt, en aan staatkundige wetten onderwierp, welke het Rijk meer dan ooit deden bloeijen.» (*Viage de la India*, Ambers 1610, bl. 56). Deze *P. Teixeira* werd in 1600 van *Malacca* afgezonden, om den gouverneur der Philippijnen van de komst der Hollanders

inboorlingen ontvingen van hem den doop, «dat hij bijkans de armen niet meer kon opheffen.» Dit schreef hij zelf aan de Jezuïten, onder welke eerste leden en zendelingen hij behoorde. Hij doorkruiste den Indischen Archipel in verscheiden rigtingen tot de *Molukken* en *Ternate* toe. In 1548 schijnt het denkbeeld om ook *Japan* te bezoeken, bij hem tot rijpheid te zijn gekomen; hij kwam den 15 Augustus des volgenden jaars te *Kagosima* aan, leerde aldaar de Japansche taal meer in den grond, ontving van den vorst van *Kagosima* verlof tot het prediken van het Evangelie en mogt ook hier door liefdadigheid en ootmoedige zelfverloochening vele vruchten van zijnen arbeid inoogsten; hij bezocht vervolgens het landschap, waarvan *Firando* de hoofdplaats was, voorts *Miaco* enz., en bekeerde vele duizenden van allen stand, zoodat, toen later de vervolgingen begonnen, men wel 400,000 Christenen telde. Hij verbleef omstreeks twee en een half jaar in *Japan*, van waar hij den 20 Nov. 1551 naar *Indië* terugkeerde; hij wilde van daar denzelfden arbeid in *China* voortzetten; doch werd hierin door den dood gestuit: hij overleed in het laatst van 1552. Hij werd ook na zijnen dood steeds hoogelijk geëerd, en verwierf den naam van *Apostel van Indië*.

Sir *John Crawford* getuigt, in het werk *de Indische Archipel*, van hem: «De apostel van *Indië* verdient beschouwd te worden als een der grootste mannen, en als de belanglooste, dengizzaamste en nuttigste die ooit deze gewesten betrad. Het is niet mogelijk, zijne ware geschiedenis te lezen, zonder tot zoodanig besluit te komen.»

Bij ons heeft voor een tiental jaren de heer *F. C. van der Meer* van *Kuffeler*, destijds kandidaat tot de heilige dienst, geschreven *het leven van Franciscus Xaverius, medeoprigter der Jezuïten-orde* (Leiden 1842). Hij geeft, in eene breedvoerige voorrede, eene lijst van werken, welke hem tot grondslag van zijne studiën hebben gestrekt; daarin worden aanleiding tot en plan van bearbeiding van dit boek ontvouwd en hulde gebragt aan menigen schrander en volijverigen geleerde, die den toekomstigen protestantschen geestelijke in zijne pogingen ten deze bijstond of voorlichtte. Uit de boeken der Leidsche academie en de koninkl. bibliotheek te 's *Hage* vloeiden hem vooral vele hulpbronnen toe. Voor zoover zij in verband kunnen geacht worden tot de bibliographie over *Japan*, en die werken niet hierboven vermeld zijn, volgt hier eene lijst van de door hem geraadpleegde geschriften:

Francisci Xaverii epistolarum libri quatuor ab Horatio Tursellino e societate Jesu in Latinum conversi ex Hispano cet. Moguntiae apud Balthasarum Lippium. Anno 1550.

S. Francisci Xaverii e soc. Jesu Indiarum apostoli epistolae veteres per quinque

in de Indische wateren kennis te geven, en hij deed van daar de reis naar Portugal over California, welks ligging hij kort en juist beschrijft.

Na deze beschrijving komen in de 16de en 17de eeuw de geschriften der

et novae per septem libros distinctae, a P. Horatio Tursellino, et a P. Petro Possino cet. Coloniae Agrippinae apud haer. J. Weidenfeldt 1692 (1).

Die Briefe des grossen Apostel von Indien und Japan, des heiligen Franz von Xavier aus der Gesellschaft Jesu als Grundlage der Missionsgeschichte späterer Zeiten, zugleich ein wichtiger Beitrag zur Natur-, Länder- und Völkerkunde, vorzüglich aber zur Erbauung übersetzt und erklärt von Joseph Burg. — Drei Bände mit drei lithographirten Abbildungen. Neuwied 1840, bei C. W. Lichtfers, ged. zu Köln 1836 bei Johann Wilhelm Dietz.

De vita Francisci Xaverii, qui primus e Soc. Iesu in Indiam et Japoniam Evangelium iniecit, libri sex Horatii Tursellini e Soc. Ies. ab eodem aucti et recogniti. Antwerp. Joachim Trognaesius 1596.

La vie de St. François Xavier, par le père Bouhours, Nouv. éd. Paris 1825. Das Leben des heiligen Franciscus Xaverius aus dem Catholischen Verein. München 1838.

S. P. Francisci Xaverii Indiarum Apostoli beneficia et miracula Potami, Neapoli et alibi facta annis 1652, 1656, 1658. Antwerp. apud Jacobum Meursium anno 1658.

Soc. Jes. praepositorum generalium imagines, item Franc. Xaverii, Alph. Salmeronis, N. Bobadillae in aes incisae, a P. Gallaeo.

Commemoratio omnium sanctorum Hispanorum per Dies anni digesta et concinnata, ac Notis Apodicticis illustrata, ad methodum Martyrologii Rom. Opera et studio Ioannis Tamayo Salazar, I. v. C. Hipensis Presbyteri, Tom VI. Lugduni sumpt. Ph. Rorde, L. Arnaud et Cl. Regaud, 1659.

Rerum a societate Iesu in Oriente gestarum volumen cet. nunc pluribus ultra omnes editiones priores locupletatum. Coloniae apud Geruinum Calenium et haeredes Johannes Quintel, anno 1574.

Ioan Petri Maffei Bergomati e Soc. Iesu Historiarum Indicarum Libr. XVI selectarum item ex India epistolarum eodem interprete Libr. IV; accessit Ignatii Loiolae vita: omnia ab auctore recognita et nunc primum in Germania excusa. Colon. Agrip. in officina Birekmanica sumpt. Arnoldi Mylii, anno 1593.

Histoire orientale des grands progrès de l'Eglise catholique apostolique et Romaine en la réduction des anciens Chrestiens dits de St. Thomas etc. par les bons devoirs du R^{me}. et Illust^{me} S^{me} Don Alexis de Meneses, archevesque de Goa et primat de tout Orient, composée par le R. P. Antoine Gouven. Bruxelles. Rutger Velpius 1609.

R. P. Petri Iarrii Tholosani societ. Iesu Thesaurus rerum Indicarum

(1) Horatio Tursellino schreef het leven van Xaverius in het Latijn, en het werd het eerst te Rome in 1594 uitgegeven; twee jaren later gaf dezelfde schrijver een Latijnsche vertaling van de brieven der heiligen. — P. Poussines heeft een tweede verzameling van brieven van X. in het Latijn vertaald, die in 1667 te Rome het licht zag. — Men kan over zijn leven, behalve de hier vermeldde werken, ook raadplegen de Levens van beroemde mannen, door Nierenberg, de hedenaangehoefde schrijvers over Indië, en vooral Jarric; voorts Lafiteau, Découvertes et conquêtes des Indes-Orientales par les Portugais; — Vie des Pères Martyrs etc., traduction libre de l'Anglais d'Alban-Butler par l'abbé Godecard, mois de décembre; — Paris 1835. — In een noot aldaar wordt gesproken van l'Histoire des martyrs qui ont souffert au Japon pour la religion catholique, en Hollands, par Rier Cuyssberts; — dit is het geschrift van Rier Gyssberts, getiteld: de Tyrannyen de vreedheden der Japanners, te Amsterdam, 1637, afzonderlijk uitgegeven en later achter Caron's werken geplaatst.

R. K. geestelijken in aanmerking, welke verslag gaven van hunne lotgevallen in Japan, van de vorderingen der bekeering, en waartusschen dan

cet. opus nunc primum a M. Matthia Martinez e Gallico in Latinum sermonem translatum permissu superiorum, Tom. III, Col. Agrip. sumptibus Petri Henningis, anno 1716.

Afbeeldinghe van d'eerste eeuw der Societeyt Iesu voor ooghen ghestelt door de Duyts-Nederlantsche provincie derselver societeyt. Antwerpen in de Plantiense Druckerij, 1640.

Dell' Historia della compagnia de Gesu. L'Asia descritta dal P. Daniello Bartoli, Roma, Ignatio de Laszeri, 1653.

Societas Iesu usque ad sanguinis et vitae profusionem militans in Europa, Africa, Asia et America contra Gentiles est. Auct. R. Tannero, Praga 1675.

Histoire du Christianisme dans les Indes par La Croze, Bibliothèque et antiquaire du roi de Prusse. La Haye, chez les frères Vaillant et N. Prevost, 1724.

Histoire générale du Portugal par M. de la Clede. Paris, Cavellier, 1735. 8 vol. in 8°.

Voyages aux Indes-Orientales publiés par Pierre de Hondt. La Haye 1747. Histoire philosophique des deux Indes par Guillaume Thomas Raynal.

X Tom. Genève, chez Pellet, 1781, veelmalen elders gedrukt. Abhandlungen über der Geschichte und Alterthümer der Künste, Wissenschaften und Literatur Asien's von sir William Jones, übers. von J. C. Tieck, herausgegeben von Klenker. Riga bei Joh. Fried. Hartknoch 1795.

Beschrijving van de geaardheid, de zeden en de gewoonten van het Indische volk en van dezelfde instellingen, zoo godsdienstige als burgerlijke, door den Abt J. A. Dubois (uit het Engelsch) III D. Dordrecht, bij Blussé en van Braam, 1819.

Door den heer van der Meer van Kuffeler zijn nog aangewezen, maar niet door hem gevonden: Fragmenta epistolarum s. F. Xaverii Ind. Apost. orbis Thaumaturgi collecta ex voto per J. C. Kieseewitz. Wratislav. 1735. 8°.

Vita S. Franc. Xaverii e soc. Iesu Indiarum Ap. Thaumaturgi compendio descripta. Prag 1667, 12°.

Carlo Stradiotti, Galeria dell' virtù del San F. Xaverio. Neap. 1715, 8°.

De chronologische volgorde in deze door den heer v. d. M. v. Kuffeler opgegevene lijst is niet van de naauwkeurigste; de meeste der door hem aangestipte werken kwamen in de Koninkl. boekerij te 's Gravenhage of in die der academie van Leiden voor.

In de Vies des Pères Martyrs enz., in de aantekening hiernevens bijgebracht, leest men eenige uittreksels uit de voorschriften, eenen edelen ijver, maar ook bijzondere voorzigtigheid en zachtmoedigheid ademende, welke Xaverius aan de zendelingen na hem achterliet. Jammer dat daaraan niet altoos voldaan is. Genoemd werk bevestigt volkomen wat hieromtrent en omtrent het gedrag van sommige gouverneurs uit andere bronnen getuigd is:

« On doit avouer que les gouverneurs espagnols et portugais ont quelquefois commis de grandes injustices dans les Indes; que plusieurs n'y ont passé que par des motifs d'avarice et d'ambition, et que la préférence qu'ils donnaient à certaines contrées annonçait leur amour pour l'or et les épiceries. On a vu aussi régner une grande corruption de mœurs dans leurs établissemens; et il s'est trouvé des prédicateurs qui se sont laissés entraîner eux-mêmes par l'esprit du monde. C'est sans doute un malheur que ceux qui professent le christianisme en deviennent le scandale; mais leurs désordres ne doivent point retomber sur notre sainte religion qui les condamne. »

opmerkingen over den staat en de regering, de godsdienst en zeden, de natuurkundige historie des lands enz. gevlochten zijn. Zij werden als brieven naar Europa gezonden en aanvankelijk elk op zich zelve gedrukt, later zijn ze verzameld.

De eerste verzameling (zegt Kämpfer) werd uitgegeven tot Leuven in 't jaar 1569 (in twee deelen in octavo) benevens eenige brieven uit andere gedeelten van de Oost-Indiën, met een voorreden van Hannardus van Gameren, waar in hy spreekt van den oorspronk en voortgang van de maatschappij van Jesus in 't algemeen, en de gelegenheid van Franciscus Xavierius overgang naar de Indiën, en naderhand naar Japan in 't byzonder. Deze druk werd gevolgt door een andere in 't jaar 1570, in welke de voorrede van van Gameren nylgelaten, maar eenige nieuwe brieven bygevoegt wierden.

De volgende verzameling is die van Petrus Maffeus, eerst gedrukt te Parijs 1572, in octavo te gelyk met Emanuelis Acostae Historia rerum a Societate Jesu in India gestarum ad annum 1568. Naderhand werd deze historie afzonderlyk gedrukt tot Keulen in 't jaar 1574, in octavo. Deze druk is afgedeeft in vijf boeken, en bevat alle de brieven rakende de zaken van Japan, die van daar waren gezonden van het jaar 1548, wanneer Franciscus Xavierius derwaards ging van Goa, tot het jaar 1565, met een staaltje van de Japansche merktekenen, achter aangevoegt zijnde een geschenk van een kerk aan de Jesuiten gedaan door den prins van Bungo. Dit boek werd weder herdrukt tot Keulen in 't jaar 1589 in folio, te gelyk met zyne Historia rerum Indicarum, en zijn leven van Ignatius Loyola, stichter van de societeit van Jesus. Deze laatste druk is alleenlyk verdeelt in vier boeken, en is vermeerderd met verscheide brieven, welke de zaken van Japan verhalen tot het jaar 1573. De brieven van Aloisius Froes, Gasparus Villela, Melchior Nunnez en Organtinus van Brizia, zyn de keurlykste en vermaakelykste in de verzameling van Maffeus (1).

(1) Wat de brieven der Jesuiten in de India Orientalis aangaat, er kwam een derde druk ook van 1570 te Leuven uit, die het voordeel heeft van een Index en zeer zeldzaam is; hij bevat veel meer dan de tweede druk. Zie Pinelo, Bib. Geog., p. 100. De titel is: Epistolae Indicae et Japonicae de multarum Gentium ad Christi fidem per soc. Jesu conversione. (8vo).

In het Fransch zag het licht: Annales Indiques contenant la vraye narration et avis de ce qu'est advenu et succédé en Japon, et autres lieux voisins des Indes, envoyez par les Peres de la Société de Jésus ou R. P. Claude Aquaviva, general de la dite Compagnie en l'an 1588. Nouvellement traduites en François, Anvers, 1590, 8vo.

Wat sommige der hier in den tekst vermelde auteurs aangaat, kunnen de volgende omstandiger opgaven ter toelichting strekken:

Froes, (Ludovicus) Brevis Japoniae Insulae descriptio, ac rerum quarundam in ea mirabilium, a patribus Soc. Jesu super gestarum, succincta narratio. Coloniae Agrippinae, in off. Birchmannia, 1582, 8vo.

(L. Froes leefde in Japan van 1565 tot 1597, in welk jaar hij te Nagasaki gestorven is).

De rebus Japonicis historica relatio, eaque triplex: I. De gloriosa morte

Vervolgens komt in aanmerking de verzameling van Johannes Hayus, een geboren Schot. Deze is gedrukt tot Antwerpen in 't jaar 1605, in octavo, onder den volgenden tytel: De Rebus Japonicis, Indicis, et Peruanis Epistolae recentiores. Ze begint met een langen brief van Aloisius de Froes geschreven tot Bungo den 25 May 1577 en loopt tot het jaar 1601. Ze behelst eene groote verscheidenheid van merkwaardige zaken, die het leezen en herleezen der liefhebbers wel waardig zyn. De kerk van Japan in een zeer bloeyenden staat zynde, zelfs in 't midden van 't begin van eene ysselyke vervolging, zo bekeerden zich niet alleenlyk sommige prinssen van het ryk van Japan tot het christelyk geloof, maar deden hulde aan den paus van Rome door een plegtig gezantschap; het leven, merkwaardige daden en dood van Taicosama, dien doorluchtigen prins, welke van een geringe slechte staat, door zyn eige verdiensten en nytmuntend gedrag, zich zelve verheft had tot den troon van Japan, zyn oorlog met de Coracaanen, de ontfangst en den nyslag van een gezantschap, 't welk hem over deze zaak gezonden was door den keyzer van China, de beklanglyke dood van Quabacondono, zyn eenige neef, wien hy reeds geschikt en aangesteld had tot zyn opvolger, en de revolutie welke in Japan gebeurde na de dood van dien grooten monarch, zyn eenige van de aanmerkelykste. Daar zyn noch veele verscheide verhalen van deze en van sommige andere dingen, welke in dat tydbestek voorvielen in Japan; maar gelyk zy alle bevat zyn in deze verzameling, zal ik den lezer niet vermoeyen met een byzonder verhaal derzelve, en alleenlyk vryheid verzoeken, om een woord of twee daarby te doen rakende dit lofengemelde gedenkwaardig gezant-

26 crucifixorum. II. De legatione Regis Chinesium ad regem Japoniae, et de prodigiis legationem antegressis. III. De rebus per Japoniam anno 1596 in P.P. Soc. Jesu durante persecutione gestis: Ex Italico idiomate in Latinam linguam translata. Moguntiae, ex off. Joannis Albini, 1599, 8vo.

Nova relatio historica de statu rei Christianae in Japonia, et de Quabacondoni, hoc est, Monarchae Japonisi trucidatione, binis epistolis, comprehensa. Moguntiae, ex off. J. Albini, 1598, 8vo.

Historica relatio de potentissimi regis Mogor, a magno Tamerlane oriundi, vita, moribus, et summa in Christianam religionem propensione. Deinde de omnium Japoniae regnorum, proxima ad Regnum Christi conversione. Collecta a Jo. Bapt. Perusecho. Moguntiae ex off. H. Broom, 1598, 8vo.

Gualtieri (Guido), Relazioni della Venuta de gli Ambasciatori Giaponesi a Roma, sino alla partita di Lisbona. Con una descrizione del lor paesi, e costumi, e con le Accoglienze fatte loro da tutti i Principi Christiani per dove sone passati. Venetia, appresso i Giolito, 1585, 8vo.

Deze beschrijving van het Japansche gezantschap aan paus Gregorius XIII is opmerkelyk en zeldzaam. Eene beschrijving van ditzelfde gezantschap is in het Latijn uitgegeven door Hen. Cuyckius. 8vo. Antwerpen, 1593.

Hayus (Johannes). De rebus Japonicis, Indicis, et Peruanis Epistolae recentiores. a Jo. Hayo Dalgationsi. Scoto Soc. Jesu in librum unum conueratae. Antwerpiae, ex off. Martini Nutii, 1605, 8vo.